

« 10 » февраль 2017 ел

№ 178

2017-2021 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районында мәдәниятне үстерү муниципаль программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга, «Мәдәният турында» 1998 елның 3 июлдәге 1705 номерлы Татарстан Республикасы Законына, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставына таянып, Арча район башкарма комитеты **КАРАР БИРЭ**

2017-2021 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районында мәдәниятне үстерү» муниципаль программасын (алга таба – Программа) расларга.

Муниципаль заказчы – программаның координаторы итеп Арча муниципаль районы Башкарма комитеты билгеләргә.

Арча муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы «МКУ Программа чараларын финанслауны тәмин итәргә.

4. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында [.http://pravo.tatarstan.ru](http://pravo.tatarstan.ru) яки Арча муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга.

5. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Башкарма комитет житәкчесе урынбасары Р.И. Гарифжановка йөкләргә.

Житәкче

И.Ә.Галимуллин

**2017-2021 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районында
мәдәниятне үстерү
МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫ**

ПРОГРАММАНЫҢ ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	2017-2021 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районында мәдәниятне үстерү
Программаны эшләү өчен нигез	Программа РФ Конституциясе, ТР Конституциясе, федераль законнар, ТР законнары, Арча муниципаль районы Уставы, норматив-хокукый актлар, Арча муниципаль районы Башкарма комитетының "мәдәният идарәсе" муниципаль учреждениесе турындагы Нигезләмә нигезендә эшлэнгән
Муниципаль заказчы - Программаның координаторы	Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны төп эшләүчеләр	ТР Арча муниципаль районы Башкарма комитетының «Мәдәният идарәсе» муниципаль учреждениесе
Программаның максатлары	Арча муниципаль районында яшәүчеләрнең мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә агымдагы ихтыяжларын канәгатьләндерү һәм яңаларын булдыру, мәдәният һәм сәнгать учреждениеләренең район халкы һәм кунаклары өчен җәлеп итүчәнлеген арттыру
Программаның бурычлары	1. Жәмгыять үсешенә иң мөһим ресурсы буларак, алар тарафыннан социаль-мәдәни функцияләр башкару өчен музейларны комплекслы үстерү. Гражданнарга мәгълүматка һәм белемнәргә иреккә керү хокукын гәмәлгә ашыруны, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклап калуны тәмин итә торган Китапханә хезмәте системасын үстерү. 3. Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү, милли мәдәни традицияләрне, үзешчән сәнгатьне һәм халык ижатын саклап калу һәм үстерү.

	<p>4. Регионара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү өчен шартлар тудыру, дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруны һәм мәдәният һәм сәнгать өлкәсендәге мөнәсәбәтләрне жайга салуны тәэмин итү.</p> <p>Халык ижатына ярдәм итү, Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру өчен оптималь шартлар тудыру.</p> <p>Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм нәтижәле файдаланылуын тәэмин итү.</p>
Гамәлгә ашыру сроклары	2017 - 2021 еллар
Ярдәмче программалар	<p>«2017 - 2021 елларга музей эшен үстерү, мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану, популярлаштыру»</p> <p>2. "2017-2021 елларга китапханә эшен үстерү»</p> <p>3. »Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү, халык ижатына ярдәм итү, 2017-2021 елларга Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру"</p> <p>4. "2017-2021 елларга төбәкара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү»</p>
Программаны финанслау күләмнәре	<p>2017-2021 елларга Программаны финанслау күләме 388968,2 мең сум тәшкил итә, шул исәптән</p> <p>2017 год – 77164,4</p> <p>2018 год – 77305,7</p> <p>2019 год – 77877,9</p> <p>2020 год - 78137,7</p> <p>2021 год - 78482,5</p> <p>Искәrmә: программаны финанслау күләме фаразланган характерда һәм тиешле елга тиешле дәрәжәләрдәге бюджетларны формалаштыруны исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертергә, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетларыннан акча бүлеп бирергә тиеш</p>
Программаның максатларын һәм бурычларын (нәтижәләрне бәяләү индикаторларын) һәм аның бюджет нәтижәлелеге күрсәткечләрен гамәлгә	<p>Программа чараларын гамәлгә ашыру 2021 елга арту мөмкинлеге бирәчәк:</p> <p>реставрацияләүне таләп итә торган предметлар саныннан төп фондын реставрацияләнгән әйберләре өлешләре,</p> <p>дәүләт исәбенә һәм саклауга куелган музейларның төп фонды предметлары санының нисбәте ел</p>

ашыруның көтелә торган
ахыргы нәтижеләре

ахырына ел башына 93 процентка кадәр;
куркынычсызлык саклау-янгын системалары белән
жиһазланган музейларның майданнары өлеше 90
процентка кадәр;
төп фонд предметларының гомуми санына 55
процентка кадәр музей әйберләрен актив күрсәтүдә
жәлеп ителгән чагыштырма үлчәм;
узган хисап чорында музейларга бару өлеше 33
процентка кадәр;
гражданның социаль якланмаган төркемнәренә
һәм хисап чорында мөмкинлекләре чикләнгән затлар
тарафыннан музейларга йөрүләр саны узган чорга 25
процентка кадәр;
хисап чорында ачылган үз фондларынан
күргәзмәләр санының узган чорга мөнәсәбәте 70
процентка кадәр;
электрон каталогка кертелгән музей предметлары
санының музей предметларының гомуми санына
карата 20 процентка кадәр мөнәсәбәтләре;
компьютерлаштырылган эш урыннары саны
хезмәткәрләренә гомуми санына карата 100% ка
кадәр булган мөнәсәбәтләр
район халкын 80 процентка кадәр китапханә хезмәте
күрсәтү;
гомуми кулланылыштагы китапханәләр фондына 3
процентка кадәр яңа кертемнәр өлеше;
цифрлаштырылган басмалар санының узган ел белән
чагыштырганда ел саен 10 процентка артуы;
үзәкләштерелгән язылу исемнәре санын 10
берәмлеккә кадәр үстерү;
китапханәләренә жыелма электрон каталогында
библиографик язмалар саны 120 мең берәмлеккә
кадәр;
компьютер жиһазлары һәм Интернет челтәренә керү
мөмкинлеге булган һәркем файдалана алырлык
китапханәләр өлеше 100 процентка кадәр;
нигез чоры белән чагыштырганда виртуаль керүдә
электрон басмалар санын 5 процентка кадәр арттыру;
заманча китапханә жиһазлары һәм жиһазлары белән
тәэмин ителгән китапханәләренә 70 процентка кадәр
өлеше;
төзелгән модель китапханәләре санын 35 берәмлеккә
кадәр үстерү;
ел саен уздырылган муниципаль китапханә чаралары
санының кимендә 2 берәмлеккә артуы;

	<p>грантлар буенча ел саен гамәлгә ашырылган китапханә проектлары санын кимендә 1 берәмлек арттыру;</p> <p>ел дәвамында квалификацияне күтәргән белгечләр өлеше, тармак белгечләренең гомуми саныннан 10 процентка кадәр;</p> <p>стационар майданчыкларда залларның уртача тулу 85 процентка кадәр арту;</p> <p>конкурсларда, төрле дәрәжәдәге фестивальләрдә катнашкан катнашучылар саны;</p> <p>клуб формироваииеләрендә катнашучылар алган дипломнар саны;</p> <p>программалы массакүләм һәм мәдәни-ял чараларында катнашучыларның өлешләре;</p> <p>үзешчән сәнгать формироваииеләре һәм аларда катнашучылар саны;</p> <p>түләүле нигездә чараларны арттыру;</p> <p>район халыкларының этномәдәни үзенчәлеген саклауга юнәлдерелгән мәдәни акцияләр һәм программалар санын үстерү;</p> <p>дәүләт органнары, мәдәни-агарту учреждениеләре, милли-мәдәни берләшмәләр, шулай ук аерым гражданнар белән уртак проектлар саны 10 проектка кадәр;</p> <p>Россия регионнарында "Сабантуй" татар халык бәйрәме эсәрләренең саны 1 дән дә ким түгел;</p> <p>Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының гомуми саныннан канәгатьләнерлек хәлдә булган мәдәни мирас объектлары өлешен арттыру</p>
<p>Программаның үтәлешен тикшереп торуну оештыру системасы</p>	<p>Арча муниципаль районы Советы; Арча муниципаль районы башкарма комитеты</p>

Программаны тормышка ашыру өлкәсенә гомуми характеристика, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлтелгән проблемалар

Хәзерге вакытта Арча муниципаль районында 4 муниципаль бюджет мәдәният һәм сәнгать учреждениесе үз эшчәнлеген алып бара. Арча муниципаль районы мәдәният объектларының гомуми чөлтәре үз эченә: 1 музей, 2 филиал, 57 китапханә, 81 мәдәни-ял итү тибындагы учреждение, шул исәптән 3се авария хәлендә, 11 клуб учреждениесе капитал ремонт таләп итә, 1

өстәмә белем бирү учреждениесе.

2015 елда Арча районында мәдәният һәм сәнгать өлкәсенә ярдәм итүгә һәм аны үстерүгә район бюджетыннан 37664,3 мең сум акча бирелде.

Мәдәният өлкәсендә эшләүчеләрнең гомуми саны 442 кеше тәшкил итә, шул исәптән белгечләр - 286. Югары белемле белгечләр – 134 кеше, бу белгечләрнең гомуми санының 47% ын тәшкил итә; Урта һөнәри белемле белгечләр - 73 кеше (25,5%); урта белемле белгечләр – 79 кеше (27,5%). Район мәдәният учреждениеләрендә уртача айлык хезмәт хакы 2015 ел нәтижәләре буенча 15420 сум (ХЭСтан башка) тәшкил итә.

Зур акчалар матди-техник базаны үстерүгә, тармак объектларын төзүгә һәм реконструкцияләүгә, мәдәният учреждениеләре җиһазларын комплекслы мәгълуматлаштыруга һәм модернизацияләүгә җибәрелә.

2012 елдан республикада «авыл клублары» республика программасы тормышка ашырыла, аның кысаларында Арча муниципаль районында 6 яңа күпфункцияле үзәк (КФҮ - 2012, Сикертән, Симетбаш – 2013, Пөшәңгәр – 2014, Иске Иябаш – 2015, Орнашбаш – 2016) төзелде.

Республикада шулай ук клуб учреждениеләрен капитал ремонтлау программасы да гамәлдә. Әлеге программа кысаларында 2015 елда Наласа авыл клубы, Ташкичү авыл мәдәният йорты капитал ремонтланды.

Ел саен матди-техник базаны ныгыту максатыннан клуб учреждениеләренә ағымдагы ремонт ясала, техник чаралар һәм җиһазлар, тавыш һәм яктылык аппаратурасы, сәхнә киёмнәре, музыка инструментлары һ.б. сатып алына.

2015 елда клуб учреждениеләре тарафыннан 789559 кеше катнашында 11265 мәдәни-массакуләм чара үткәрелгән, уртача бер клуб учреждениесе тарафыннан елына 140 чара үткәрелә. Түләүле нигездә 866 мәдәни-массакуләм чара (дискотекалар, концертлар, спектакльләр) үткәрелде, шул исәптән авыл җирлегендә – 569 чара, тамашачылар саны - 74904 кеше.

Клуб учреждениеләрендә 563 мәдәни-ял оешмасы эшли, аларда катнашучылар саны – 7636 кеше, шул исәптән 228е-14 яшькә кадәр балалар өчен, катнашучылар саны – 2913 кеше. Халыкны җәлеп итү-15%.

«Арча егетләре», «Ләйсән», «Рус җыры» халык вокаль ансамбльләре, «Арча таңнары», «Яшь йөрәкләр», «Затлы» вокаль ансамбльләре, «Шишор» мари фольклор ансамбле, халык уен кораллары ансамбле, гармунчылар ансамбле, «Җидегән чишмә» халык театры, Иске Ашыт халык театры, Сикертән халык театры, фольклор коллективлары, балалар иҗат коллективлары уңышлы гына эшләп килә. 8 коллектив «Халык үзешчән коллективы»исеменә ия.

Ел саен шәһәр һәм район халкы өчен 30га яқын зур мәдәни-массакуләм чара, фестиваль һәм конкурслар: «яктылык " театр коллективлары фестивале, нурга илтә...", "Хәтер чылбыры" фольклор коллективлары фестивале, район эшче яшьләре иҗаты фестивале, ижади концерт программалары, урам бәйрәмнәре, КВН уеннары, ТЖҮ һәм ТМШларның урам ярышлары, район предприятиеләре, оешмалары, учреждениеләре, авыл хужалыгы оешмалары һәм авыл җирлекләре көннәре кысаларында, "Йолдызлык" эстрада сәнгатенең

район яшьләр фестивале – "Арча ягы, данлы Тукай ягы" Республика балалар ижаты конкурсы, "Сөлге чигәм" район чигү бәйгесе, авыл клублары өчен "Төп йорт килене" район конкурсы, әдәбият һәм сәнгать өлкәсендә Габдулла Тукай район конкурсы, шигърият бәйрәме, Жинү көне, Балаларны яклау көне, Шәһәр көне, Россия көне, Татарстан Республикасы көне, "Арча кичләре" халык бәйрәмнәре, Сабантуй, Нәүрүз, Сөмбел, Ватанны саклаучылар көне, Халыкара хатын-кызлар көне, Әниләр Көне, Эчке эшләр органнары хезмәткәрләре көне, призывник, өлкәннәр көне, Инвалидлар декадасы, инвалидлар декадасы, Яңа ел бәйрәмнәре, концерт программалары, Арча һәм Казан шәһәрләрендәге авыл хужалыгы ярминкәләрендә, фотокүргәзмәләр һәм башка чаралар.

Балалар өчен профессиональ коллективлар һәм башкаручылар чыгышларын, цирк тамашаларын оештыруга, район мәдәният йорты, мәдәният йорты сәхнәсендә балалар һәм өлкәннәр өчен спектакльләр куюга зур игътибар бирелә. 2015 елда 70 чара

2015 елда музей фонды 28 предметка артты. Музейлар 582 экскурсия үткәрдә, 13600 кеше карады. 62 лекция, 71 күмәк чарада 5729 кеше катнашты. 69 выставка оештырылды. Музей «Арский вестник», «Шәһри Казан», «Татарстан яшьләре», Чын мирас» белән элемтәдә. «Гариф Ахунов: шәхес, ижат, заман». "Арча" ТРКсында "Каләм алдым кулыма" дип исемләнгән 45 радиотапшыру һәм "Арча ягы – данлы төбәк" дип аталган 49 радиотапшыру эфирга чыгарылды.

2015 елда 38216 кешегә 877561 китап бирелде Китапханәгә 467133 кеше килгән. китап фонды 545454 экз. яңа 26933 экз. китап 1514 чара -73687 кеше 8 китапханә базасында китап укучыларның юбиляр язучыларның тормыш һәм ижат белән кызыксынуларын үстерүгә юнәлдерелгән чаралар оештырылды, «авылымда әдәбият көне» дип исемләнгән ижади очрашулар оештырылды. 11 әдәби майдан Китап күргәзмәләренең төрле формалары: күргәзмә-хәтер, юбилей күргәзмәләре, күргәзмәләр-вернисажлар оештырылды, электрон презентацияләр ясалды. Китапханәләрнең 100% компьютерлаштырылуына ирешкәннәр: 57 китапханәнең компьютер паркы 117 компьютерны үз эченә ала, шуларның 116сы Интернет – 116, шул исәптән 73 е - авыл филиалларында. Китапханәләрдә укучылар Интернет челтәре хезмәтләреннән түләүсез файдалану мөмкинлегенә ия.

Социологик тикшеренүләр мәгълүматлары буенча, мәдәният учреждениеләренең гамәлдәге челтәре халыкның ихтыяжларын тулысынча канәгатьләндерми. Халык бәяләвендә тиешенчә тәэмин ителмәү беренче чиратта түбәндәге проблемалар белән бәйле:

мәдәният учреждениеләре күрсәтә торган хезмәтләр күләме һәм төрләре гражданның ихтыяжларына, өстенлекләренә һәм көтүләренә тулы күләмдә туры килми;

мәдәният учреждениеләрен ял итү һәм ижади эшчәнлек, мәгариф һәм үзлегеннән белем алу, чаралар уздыру, һәвәскәр берләшмәләр эшчәнлегенә өчен заманча югары технологияле жиһазлар белән, шулай ук халыкның төрле категорияләре, шул исәптән аз мобильле һәм башка тормыш эшчәнлегенә өчен мәдәният учреждениеләреннән файдалану мөмкинлеген тәэмин итү чаралары

белән җитәрлек дәрәжәдә җиһазландырмау;

фестивальдә һәм башка программалар уздыру өчен югары дәрәжәдәге эре заманча комплексларга (музыкаль, театр), концерт-филармония һәм күргәзмә эшчәнлегә жанрларында, концерт һәм башка сәнгать коллективлары өчен база сыйфатында файдалану кытлыгы.

Мәдәният өлкәсендәге проблемаларны җиңү механизмы

Проблеманың эчтәлегә	каршылыкны узу механизмы
Мәдәни-ял итү тәкъдимнәрен гражданнарның барлык мөрәҗәгатьләре диапазоны капламый	Мәдәни-ял итү эшчәнлегә өлкәсендә эшнең яңа рәвешләрен һәм ысулларын кертү
Мәдәният учреждениеләренең матди-техник базасының җитәрлек дәрәжәдә үсмәве	Матди-техник базаны ныгыту һәм тармакны мәгълүматлаштыру, җиһазларны модернизацияләү, бюджеттан тыш акчаларны, дәүләтнеке булмаган структураларны җәлеп итү
Инвалидлар, тормыш эшчәнлегә чикләнгән затлар өчен мәдәният учреждениеләренең җитәрлек дәрәжәдә булмавы	Мәдәният учреждениеләрен махсус техника белән тәэмин итү, инвалидларга һәм башка аз мобильле гражданнарга читтән торып хезмәт күрсәтү өчен мәдәният учреждениеләрен урнаштыру
Инновацион мәдәни проектларны эшләү, һәм гамәлгә кертү зарурлыгы	Инновацион проектларга, ижади остаханәләргә грант ярдәме
Югары ижади звено квалификацияле кадрлар җитмәү; кинотармакның матди-техник базасын һәм киножитештерүгә дәүләт ярдәме җитәрлек дәрәжәдә булмау	Стационар кинокүрсәтү өчен шартлары булмаган торак пунктларга хезмәт күрсәтү өчен заманча проекция стандартының видеопроекция аппаратурасы булган киновидеовидеохәрәкәт эшчәнлегә проектын алга таба гамәлгә ашыру

**Халыкның тыгызлыгы һәм муниципаль мәдәният учреждениеләрен бүлү
(музейлар, мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләр, китапханәләр)
Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы буенча**

Наименование муниципального района	Количес тво поселен ий	Халык		мәдәният учреждени еләре саны	Количество учреждений на тыс. жителей
		мең кеше	процент от общей численнос ти населения республик и		
Арча МР	17	52,2	1,37	140	2,7
ТР буенча барлыгы	944	3822,04	100	3669	1,0

**Программаның максатларына ирешүгә аларның йогынтысын
минимальләштерү максаты белән жайга салу һәм рисклар белән идарә итү
чаралары**

Программаны гамәлгә ашырганда хәвеф-хәтәрләргә анализ ясауны муниципаль заказчы - Программаның координаторы - Арча муниципаль районы башкарма комитеты башкара.

Иң житди тәвәккәллеккә ярдәмче программаларны гамәлгә ашыруның финанс һәм административ тәвәккәллекне кертергә мөмкин. Финанс тәвәккәллекке Программа буенча кабул ителгән финанс йөкләмәләрен тулы күләмдә үтәмәүдән гыйбарәт. Программа чараларының финанс күрсәткечләренә һәм ирешелгән нәтижеләргә бәйле рәвештә күрсәткечләргә ел саен төзәтмәләр кертү финанс тәвәккәллеген чикләүнең махсус ысулы булып тора. Программа чараларын финанслап житкермәү тәвәккәллекне минимальләштерү Арча муниципаль районы бюджетыннан мәдәният, социаль партнерлык өлкәсендә инновацион проектларның инвестицияләр жәлеп итүчәнлегенә механизмнарын булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла. Административ куркыныч Программаның нәтижәле булмавы белән бәйле, ул подпрограммаларның максатларын һәм бурычларын үтәмәүгә китерергә мөмкин. Административ куркынычны чикләү ысуллары түбәндәгеләр:

программа чараларының үтәлешен тикшереп тору һәм Программаны гамәлгә ашыру белән агымдагы идарә итү механизмын камилләштерү;

Программаны гамәлгә ашыруның еллык планнарын формалаштыру;

Программаның күрсәткечләрен (индикаторларын) үтәүнең өзлексез мониторингы;

Программаны гамәлгә ашыру барышы турында халыкка мәгълүмат житкерү һәм мәгълүматны ачык бастыру.

Куркынычлар белән идарә итү чараларын кабул итү Программаны гамәлгә ашыруны мониторинглау һәм аның нәтижәләлеген һәм нәтижәләлеген бәяләү нигезендә муниципаль заказчы - Программаның координаторы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Төп максатлар, бурычлар

Программаның максаты - Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 16 декабрендәге 997 номерлы карары белән расланган «2014-2020 елларга Татарстан Республикасы мәдәниятен үстерү» дөүләт программасы белән билгеләнгән Татарстан Республикасы Дөүләт мәдәни сәясәтенең өстенлекләренә нигезләнгән.

Арча муниципаль районының социаль-иқтисадый үсешә максатларында мәдәният һәм сәнгать өлкәсен тотрыклы үстерү өчен тиешле шартлар тудыру белән беррәтгән, әлегә Программаның стратегик максаты Арча муниципаль районында яшәүчеләрнең мәдәният һәм сәнгать өлкәсендә агымдагы ихтыяжларын канәгатьләндерү һәм формалаштыру, район халкы һәм кунаклары өчен мәдәният һәм сәнгать учреждениеләренәң жәлеп итүчәнлеген арттыру. Бу максатка ирешү өчен системалы характердагы кайбер бурычларны хәл итәргә кирәк, шул исәптән:

жәмгыять үсешенәң иң мөһим ресурсы буларак, алар тарафыннан социаль-мәдәни функцияләр башкару өчен музейларны комплекслы үстерү;

гражданның аларның мәгълүматтан һәм белемнәрдән иреккә файдалануга конституциячел хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итәрлек китапханәләр хезмәте күрсәтү системасын үстерү, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклап калу;

мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү, милли мәдәни традицияләренә, үзешчән сәнгатьне һәм халык ижатын саклап калу һәм үстерү;

Арча муниципаль районында кинематография, прокат һәм кинофильмнар күрсәтү өчен тиешле шартлар тудыру;

ТР халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру;

Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм алардан нәтижәле файдалануын тәмин итү;

регионара һәм миллиләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү өчен шартлар тудыру;

тармак учреждениеләрен квалификацияле персонал белән тәмин итү өчен идарә итүнең һәм кадрлар әзерләүнең заманча механизмнарын кертү;

мәдәният һәм сәнгать өлкәсендәге мөнәсәбәтләренә дөүләт сәясәтен гамәлгә ашыруны һәм жайга салуны, мәдәни мирас объектларын саклауны һәм алардан файдалануны тәмин итү.

Программа программа чараларын гамәлгә ашыруның муниципаль дәрәжәсен күздә тотып, аларның специфик бурычлары тиешле ярдәмчә программаларда чагылыш тапкан.

«2017-2021 елларга Мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләренә) саклау, куллану, популярлаштыру» ярдәмчә программасы Арча

муниципаль районының музей фондын саклап калуга, өйрәнү һәм популярлаштыруга, жәмгыять үсешенә мөһим ресурсы буларак социаль - мәдәни функцияләргә гамәлгә ашыру өчен уңайлы шартлар тудыру максатыннан музейларны комплекслы үстерүгә, шулай ук Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм нәтижәле файдаланылуын тәмин итүгә юнәлдерелгән.

«2017-2021 елларга китапханә эшен үстерү» ярдәмче программасы гражданның үзенең конституциячел хокукларын һәм белемнәнән ирекле файдалану, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклауга юнәлдерелгән.

«Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү, халык ижатына ярдәм итү, 2017-2021 елларга Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклап калу, торгызу һәм популярлаштыру» ярдәмче программасы милли халык һәм музыка традицияләрен саклау һәм үстерү, үзешчән сәнгать һәм халык ижатын үстерү, мәдәни - ял чараларын сыйфатлы уздыру дәрәжәсен күтәрү максатын куя. Районның муниципаль мәдәни-ял итү учреждениеләре челтәренә бүгенге торышы, 2021 елга кадәр мәдәни-ял итү учреждениеләрен үстерү перспективалары чагылыш таба.

«2017-2021 елларга төбәкара һәм миллиләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү» подпрограммасы Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының мәдәни-тарихи һәм мәдәни-инновацион үзәк буларак статусын күтәрүгә, Арча муниципаль районында яшәүче халыкларның этномәдәни үзгәртеп кору саклауга юнәлдерелгән мәдәни акцияләр һәм чаралар үткәргү буенча чаралар системасын булдыруга, халык арасында толерантлык тәрбияләүгә юнәлдерелгән чаралар үткәргүгә юнәлдерелгән төбәкара мәдәни хезмәттәшлеккә ярдәм итүгә юнәлдерелгән.

Гамәлгә ашыру-2017-2021 еллар

Программаны ресурс белән тәмин итүне нигезләү

Программаны гамәлгә ашыруны финанс белән тәмин итү кануннарда билгеләнгән тәртиптә федераль бюджет, республика бюджеты, шулай ук Арча муниципаль районы бюджеты акчаларыннан файдалануны күздә тотыла.

Программаны финанслауның гомуми күләме 388968,2 мең сум тәшкил итә, шулардан: 388882,2 мең сум - Арча муниципаль районы бюджеты акчасы, 86,0 мең сум - федераль бюджет акчаларын жәлеп итү күздә тотыла. Программаны гамәлгә ашыруны ресурслар белән тәмин итү фаразлау характерында һәм тиешле бюджетларның мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертергә тиеш.

ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ МЕХАНИЗМЫ

Программа чараларын гамәлгә ашыру барышында муниципаль заказчы-координатор төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген тәмин итә, чараларны гамәлгә ашыруның барышын һәм акчаларны турыдан-туры башкаручыларның нәтижәле файдалануын тикшереп тора. Программа

чараларын гамәлгә ашыру программа чараларын башкаручыларның барысы белән дә программада төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Управление культуры исполнительного комитета:

квартал саен, хисап чорыннан соң килә торган айның 25 числосына кадәр, Арча муниципаль районының икътисад бүлегенә муниципаль программаны гамәлгә ашыру турында статистик, белешмә һәм аналитик мәгълүматны, шулай ук финанс чараларын куллануның нәтижәләгән тапшыра;

ел саен, хисап чорыннан соң килә торган елның 1 мартына кадәр, Арча муниципаль районының икътисад бүлегенә муниципаль программаны гамәлгә ашыру эшләренең барышы һәм аны гамәлгә ашыру өчен акчалардан файдалануның нәтижәләгән турында мәгълүмат бирә.

Программаның социаль-икътисади нәтижәләгән бәяләү

Мәдәниятнең фундаменталь үзенчәлегә шунда ки, мәдәни эшчәнлекнең иң мөһим нәтижәләре вакыт буенча кичектерелгән социаль эффектта чагыла һәм акыл потенциалын арттыруда, индивидуумнарның кыйммәт ориентирларын һәм үз-үзен тоту нормаларын үзгәртүдә чагыла, бу ахыр чиктә жәмгыять яшәшенең нигезен үзгәртүгә китерә.

Программада мәдәни эшчәнлекнең агымдагы нәтижәләрен генә характерлаучы индикаторлар һәм цифрлы күрсәткечләр системасын куллану күздә тотыла. Шулай ук вакытта конкрет ярдәмче программаларда үзен нәтижәләгән күрсәткечләре булырга мөмкин. Программаны һәм аның ярдәмче программаларын гамәлгә ашыруның нәтижәләгән бәяләү Программаның координаторы - муниципаль заказчы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Программаны гамәлгә ашырудан төп социаль-икътисади файда Арча муниципаль районы гражданның тормышында мәдәниятнең социаль ролен арттыруда һәм, димәк, Арча муниципаль районында тормыш сыйфатын яхшыртуда, мәдәният өлкәсендә модернизацияләү курсы гамәлгә ашыру өчен уңайлы ижтимагый атмосфера булдыруда чагыла. Бу нәтижә аерым алганда түбәндәгеләрдә чагылачак:

Арча районында яшәүче халыкларның үзенчәлеген саклап калуга ярдәм итүче мәдәни киңлекнең бердәмлеген ныгытуда;

ижәди эшчәнлек, халыкка тәкъдим ителә торган мәдәни байлыкларның һәм мәгълүматның мәдәнияттә һәм сәнгатьтә ижәди эшчәнлегә, төрлелегә һәм һәркем файдалана алырлык булуы өчен уңай шартлар тудыруда;

мәдәниятне икътисади үстерү процессларын активлаштыруда һәм тармакка жәлеп ителә торган дәүләтнеке булмаган ресурсларны үстерүдә;

ирекле хезмәт базары шартларында, шулай ук яшьләргә эстетик тәрбия бирүне үстерүдә ижәди һөнәрләр яшә белгечләренең конкуренциягә сәләтләгән тәмин итүдә.

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләгән максатчан индикаторларның һәм Программада каралган күрсәткечләрнең факттагы

казанышлары дәрәжәсе буларак бәяләнә.

«2017 - 2021 елларга музей эшен үстерү, мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану, популярлаштыру»
ярдәмче программа

Ярдәмче программаның паспорты

Программаның исеме	«2017 - 2021 елларга музей эшен үстерү, мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану, популярлаштыру» (алга таба-Ярдәмче программа –
Ярдәмче программаның заказчысы	Арч МР башкарма комитеты
ярдәмче программаны төп эшләүче	ТР Арча муниципаль районының "Казан арты» тарих-этнография музейе" муниципаль бюджет учреждениесе
ярдәмче программаның максаты	Жәмгыять үсешенә иң мөһим ресурсы буларак, алар тарафыннан социаль-мәдәни функцияләр башкару өчен музейларны комплекслы үстерү
ярдәмче программаның бурычлары	1. Арча районы музей фондын саклау, өйрәнү һәм комплектау. 2. Арча муниципаль районы музей фондын популярлаштыру. 3. Музейлар тарафыннан мәдәни һәм фәнни-агарту, белем бирү эшчәнлеген гәмәлгә ашыру. 4. Музейларны мэгълүматлаштыру. 5. Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм алардан нәтижәле файдалануын тәэмин итү.
Имзалар программасын гәмәлгә ашыру сроклары һәм этаплары	2017 - 2021 еллар
Еллар буенча бүлгәләнгән ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	Арча районы бюджеты хисабына ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме 27350,6 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча: 2017 год – 5284,7

	<p>2018 год – 5294,7 2019 год – 5390,7 2020 год - 5699,3 2021 год - 5681,2</p> <p>Искәрмә: ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына Арча муниципаль районы бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.</p>
<p>ярдәмче программаның (нәтижеләрне бәяләү индикаторлары) максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре һәм аның бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре</p>	<p>Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру 2021 елга түбәндәгеләргә мөмкинлек бирәчәк:</p> <p>реставрацияләүне таләп итә торган предметлар саныннан төп фондың реставрацияләнган әйберләре өлешләре, дөүләт исәбенә һәм саклауга куелган музейларның төп фонды предметлары санының нисбәте ел ахырына ел башына 93 процентка кадәр;</p> <p>куркынычсызлык саклау-янгын системалары белән жиһазланган музейларның майданнары өлеше 90 процентка кадәр;</p> <p>төп фонд предметларының гомуми санына 55 процентка кадәр музей әйберләрен актив күрсәтүдә жәлеп ителгән чагыштырма үлчәм;</p> <p>узган хисап чорында музейларга бару өлеше 33 процентка кадәр;</p> <p>гражданның социаль якланмаган төркемнәренә һәм узган хисап чорында мөмкинлекләре чикләнган затлар тарафыннан музейларга бару саны 25 процентка кадәр;</p> <p>хисап чорында ачылган үз фондларыннан күргәзмәләр санының узган чорга мөнәсәбәте 70 процентка кадәр;</p> <p>электрон каталогка кертелгән музей предметлары саны музей предметларының гомуми санына 20 процентка кадәр;</p> <p>компьютерлаштырылган эш урыннары санының хезмәткәрләренә гомуми санына карата 100 процентка кадәр мөнәсәбәтләре;</p> <p>Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының гомуми саныннан канәгатьләнелерлек хәлдә булган мәдәни мирас объектлары өлешен арттыру.</p>

**I. Подпрограмманы гамэлгә ашыру сферасының гомуми
характеристикасы,
шул исәптән ул хәл итүгә юнәлтелгән проблемалар**

Арча муниципаль районы музейлар челтәре үз эченә ике филиалы һәм бер бүлеге булган 1 музей учреждениесен ала.

Арча муниципаль районы музейлары структурасы
(дәүләт музейлары һәм музей-тьюлыклары филиалларыннан тыш)

Музей тибы	саны
Тарихи-туган якны өйрәнү	1
БАРЛЫГЫ	1

Арча муниципаль районының “Казан арты” тарих-этнография музейе” МБУ структурасына керә:

- отдел литературы и искусства, г.Арск, ул.Первомайская, д.12
- музей «Алифба», г.Арск, ул.Вагизовых, д.14
- музей М.Магдиева, с.Губурчак, ул.М.Магдиева, д.72

Музей социаль-мәдәни, фәнни-тикшеренү, экскурсия, агарту функцияләрен башкара, күчемле һәм күчемсез мәдәни һәм тарихи кыйммәтләренә саклый һәм куллана һәм туристларны кабул итә. Музей экспозицияләре Арча ягы Казан арты үзәге мисалында татар халкының тарихын, мәданиятен, горел-гадәтләрен чагылдыра. Вакыйгалар, кешеләр, эшләр, казаньшлар - бу фрагментлардан музей тарихы тора да инде.

«Казан арты «тарих-этнография музейе 15638 берәмлек саклау берәмлеген, шул исәптән төп фонд предметлары – 12051 берәмлек, фәнни-ярдәмче фонд предметлары – 3587 берәмлек. 2015-4217 предмет

Музейда 85 урынга исәпләнгән конференц-зал, фәнни бүлек, музей фондларын саклау өчен биналар бар. Музей базасында этнография һәм туган якны өйрәнү буенча түгәрәкләр эше оештырылган, «Әлифба» музееда экскурсоводлар мәктәбе эшли.

Музейларга килүчеләрнең төп төркемнәре булып гаилә аудиториясе, балалар аудиториясе, яшьләр, килүчеләрнең ташламалы категорияләре (пензионерлар, инвалидлар һ.б.) тора. Бүген музейлар тарафыннан эшләнә торган төрле программалар һәм акцияләр күпчелек дәрәжәдә нәкъ менә шушы максатчан төркемнәргә юнәлтелгән.

Район халкының мәдәни кыйммәтләренә керү аларда күргәзмәләр оештыру юлы белән генә түгел, ә күчмә күргәзмәләр, массакүләм чаралар үткәргәндә күргәзмәләр, Татарстан Республикасы музейлары һәм Россия төбәкләре белән уртак күргәзмәләр кебек эш формалары белән дә тормышка ашырыла. Музей предметларын актив күрсәтүгә жәлеп ителгән музей әйберләренә чагыштырма күләме 35 процент тәшкил итә.

		башкар у срокла ры	индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	елы)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Музей фондын тарих һәм мәдәният һәйкәлләре белән тулыландыру	музей лар	2017 - 2021	Дәүләт исәбенә һәм саклауга куелган музейларның төп фонды предметлары санының ел ахырына нисбәте, %	104	106	108	110	112
Музейларны иминлек саклау-янгын системалары белән тәэмин итү	музей лар	2017 - 2021	Янгын сагы системалары белән жиһазланган музейларның мәйданнары өлеше, %	70	75	80	85	90
Музей фондын мәдәни- мәгариф, фәнни-агарту максатларын да файдалануны активлаштыр у	музей лар	2017- 2021	Музей әйберләрен төп фонд предметларыны ң гомуми санына актив күрсәтүдә жәлеп ителгән чагыштырма авырлыгы, %	35	40	45	50	55
Реклама һәм PR- эшчәнлекне активлаштыр у	музей лар	2017 - 2021	Үткән чорга хисап чорында музейларга бару санының нисбәте, %	50	60	70	80	90
Күргәзмә эшчәнлеген активлаштыр у	музей лар	2017 - 2021	Хисап чорында ачылган күргәзмәләр санының	35	40	45	50	55

			алдагы чорга мөнөсәбәте, %					
Социаль якланмаган гражданныр төркемнәре, шулай ук мөмкинлекләре чикләнгән затлар музейларга йөрүне оештыру	музейлар	2017 - 2021	Гражданнырның социаль якланмаган төркемнәренә һәм хисап чорында мөмкинлекләре чикләнгән затлар тарафыннан музейларга бару санының нисбәте, %	30	35	40	45	50
Музейларның компьютер техникасы белән тәмин итү	музейлар	2017 - 2021	Компьютерлаштырылган эш урыннары санын хезмәткәрләренә һәм гомуми санына карата мөнөсәбәт, %	100	100	100	100	100

II. Ярдәмче программаның максаты, бурычлары гамәлгә ашыру срогы

Ярдәмче программаның максаты - алар тарафыннан социаль-мәдәни функцияләр башкару өчен һәм жәмгыять үсешенә мөһим ресурс буларак музейларны комплекслы үстерү.

Өлеге максатны гамәлгә ашыру өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:

1. Музей фондының дәүләт өлешен саклау, өйрәнү һәм туплау.
2. Музей фондының дәүләт өлешен популярлаштыру.
3. Музейлар тарафыннан мәдәни һәм фәнни-агарту, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру.
4. Музейларны мәгълүматлаштыру.
5. Арча муниципаль районы территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм алардан нәтижәле файдалануын тәмин итү.

2017-2021 еллар

III. Ярдәмче программаны ресурс белән тәмин итүне нигезләү

Подпрограмманы финанслауның гомуми күләме район бюджеты акчалары исәбеннән мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча да:

2017 год – 5284,7

2018 год – 5294,7

2019 год – 5390,7

2020 год – 5699,3

2021 год – 5681,2

Подпрограмманы финанслау күләме фаразланган характерда һәм тиешле финанс елына ТР Арча муниципаль районы бюджеты проектын формалаштырганда ел саен аныкланырга тиеш.

IV. Программаның социаль-икътисади нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру районның музей өлкәсендә булган барлык ресурслар белән нәтижәле идарә итүгә (мәдәни-тарихи, кадрлар, матди-техник) ярдәм итәчәк, бу исә музейлар күрсәтә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртырга ярдәм итәчәк. Болар барысы да, гомумән алганда, Арча районының жәлеп итүчән образын республиканың мәдәни мирасын популярлаштыру юлы белән формалаштырачак.

2017-2021 елларга китапханә эшен үстерү ярдәмче программа

Ярдәмче программаның паспорты

Ярдәмче программаның исеме	2017-2021 елларга китапханә эшен үстерү
Ярдәмче программаның заказчысы	Арч МР башкарма комитеты
ярдәмче программаны төп эшләүче	ТР Арча муниципаль районының «Арча үзәкләштерелгән китапханәләр системасы " муниципаль бюджет учреждениесе
ярдәмче программаның максаты	Гражданнарга аларның мәгълүматтан һәм белемнәрдән ирекле файдалануга конституциячел хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итәрлек китапханәләр хезмәте күрсәтү системасын үстерү, шулай ук китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклап калу
ярдәмче программаның бурычлары	1. Китапханәгә хезмәт күрсәтүнең нәтижәле системасын тәмин итү.

	<p>2. Китапханә фондларын актуальләштерүне һәм саклауны тәмин итү.</p> <p>3. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының китапханә челтәренә бердәм мәгълүмат системасын үстерү.</p> <p>4. Һәркем файдалана алырлык китапханәләр эшчәнлеген модернизацияләү һәм һәркем файдалана алырлык китапханәләрнең матди-техник базасын аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның имин һәм уңайлы булуы өчен ныгыту.</p> <p>5. Китапханәләрнең укуны тарату буенча мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү.</p> <p>6. Өзлексез һөнәри белем бирү һәм квалификация күтәрү системасын үстерү</p>
<p>Имзалар программасын гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары</p>	<p>2017 - 2021 еллар</p>
<p>Еллар буенча бүлгәләнгән ярдәмче программаны финанслау күләмнәре</p>	<p>Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме 101540,8 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2017 год – 20105,1 2018 год – 20121,2 2019 год – 20252,2 2020 год - 20451,1 2021 год – 20611,2</p> <p>Искәрмә: ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.</p>
<p>ярдәмче программаның (нәтижәләргә бәяләү индикаторлары) максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижәләре һәм аның бюджет нәтижәлегенә күрсәткечләре</p>	<p>Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру 2021 елга түбәндәгеләргә ирешергә мөмкинлек бирерчәк:</p> <p>район халкының китапханә хезмәте күрсәтүне 80 процентка кадәр арттыру;</p> <p>гомуми файдаланудагы китапханәләр фондына яңа кертемнәр өлешен 3 процентка кадәр арттыру;</p> <p>үзәкләштерелгән язылу исемнәре санын 10 берәмлеккә кадәр үстерү;</p> <p>китапханәләрнең Жыелма электрон каталогында библиографик язмалар санын 60 мең берәмлеккә кадәр арттыру;</p> <p>компьютер жиһазлары һәм Интернет челтәренә керү мөмкинлегенә булган һәркем файдалана алырлык</p>

	<p>китапханэлэр өлешен 100 процентка кадәр арттыру; заманча китапханә жиһазлары һәм жиһазлары белән тәэмин ителгән китапханэлэр өлешен 70 процентка кадәр арттыруда электрон басмалар саны арту; төзелгән модель китапханэләре санын 35 берәмлеккә кадәр үстерү; ел саен кимендә ике муниципаль китапханә чарасы үткәргә; грантлар буенча ел саен гамәлгә ашырылган китапханэләр проектларының саны 1 берәмлектән дә ким булмаска тиеш; ел дәвамында квалификацияне 10 кешегә кадәр күтәргән белгечләр санын арттыру.</p>
--	---

**I. Подпрограмманы гамәлгә ашыру сферасының гомуми
характеристикасы,
шул исәптән ул хәл итүгә юнәлтелгән проблемалар**

Гомуми танышу китапханэләре бердәм мәгълүмат һәм мәдәни киңлек булдыруда һәм гражданнарның мәгълүмат һәм мәдәни кыйммәтләргә керү хокукларын гамәлгә ашыруда төп звено булып тора. Төп оештыру документлары: «Мәдәният турында» 1998 елның 3 июлендәге 1705 номерлы, «китапханэләр һәм китапханә эше турында» 1998 елның 21 октябрәндәге 1818 номерлы, «Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында» 1992 елның 8 июлендәге 1560–XII номерлы, «Татарстан Республикасы документларының мәжбүри түләүсез нөсхәсе турында» 2005 елның 18 гыйнварындагы 5-ТРЗ номерлы, 2007 елның 13 гыйнварындагы 58 номерлы Татарстан Республикасы законнары – Турында «1999 елның 10 декабрәндәге 813 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары,» китапханэләр һәм китапханә эше турында «Татарстан Республикасы Законын гамәлгә ашыру, «2009 – 2014 елларга һәм 2020 елга кадәрге перспективага Татарстан Республикасында китапханә эшен үстерү» озак сроклы максатчан программасы.

Районда һәркем файдалана алырлык 57 китапханә эшли, шул исәптән 2 балалар китапханәсе. Һәркем файдалана алырлык китапханэләр фонды 545454 берәмлек саклау берәмлеге тәшкил итә. Теркәлгән кулланучылар саны-38216 кеше – район халкының 73 проценты, республика буенча уртача 39 процент), ел саен 467133 кеше.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 19.10.1999 ел, №1683-р күрсәтмәсе белән расланган Социаль инфраструктура объектларында Россия Федерациясе субъектларының норматив ихтыяжларын билгеләү методикасы нигезендә, районның һәркем өчен мөмкин булган китапханэләре 100 процент тәшкил итә,

бер китапханәгә 912 кеше туры килә (ТР буенча – 2,4 мең кеше). 1 кешегә 14,2 китап

Район халкына һәркем файдалана алырлык китапханәләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләр социаль-икътисадый сәясәтнең мөһим факторы булып тора, гражданның белеменә һәм мәдәни үсешенә ярдәм итә, районның һәр кешесенә мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итә.

Хәзерге вакытта китапханә тармагында актуаль проблемалар булып тора:

1. Китапханәләр фондларын сыйфатлы яңартуның акрын темплары: актуаль тармак әдәбиятына, балалар әдәбиятына ихтыяж кискен, фондларның яңартылуын күтәрү зарур.

2. Электрон рәвештә күрсәтелә торган хезмәтләрнең күләмен һәм төрләрне арттыру таләп ителә.

Китапханә кадрларына кытлык проблемасы саклана.

Ике авыл китапханәсендә (Мөндеш, Носы авыл китапханәләрендә) капитал ремонт үткәрү таләп ителә.

Көчле яклар	Йомшак яклар
Үзәкләштерелгән китапханәләр системаларының үсеш системасы	Тармакны финанс белән житәрлек тәмин итмәү; китапханә биналарының заманча дизайн һәм уңайлы мохит таләпләренә туры килмәве
Мөмкинлекләр	Каршылыклар
Мәгълүмат технологияләрен үстерү ярдәмендә китапханә ресурсларының һәм хезмәт күрсәтүләренә үтемлелеген арттыру; менеджментны камилләштерү; китапханәдә хезмәт күрсәтүнең яңа формаларын ачыклау һәм гамәлгә кертү, шул исәптән сервис мөмкинлекләрен киңәйтү; китапханәне аралашу һәм ижат итү урыны буларак үстерү; проект эшчәнлеген үстерү, грантларда, конкурсларда, проектларда китапханәләрнең катнашуы	Халыкның өстенлекләрен үзгәртү: укучылар санын киметү; кадрлар потенциалын киметү, квалификацияле белгечләрнең китүе;

II. Максаты, бурычлары, гамәлгә ашыру срогы

Ярдәмче программасының максаты - гражданнарга аларның мәгълүматтан һәм белемнәрдән ирекле файдалануга, китапханәләрдә саклана торган милли мәдәни мирасны саклауга конституциячел хокукларын гамәлгә ашыруны тәмин итәрлек китапханә хезмәте күрсәтү системасын үстерү.

Куелган максатларга ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

1. Китапханәгә хезмәт күрсәтүнең нәтижәле системасын тәмин итү;
2. Китапханә фондларын актуальләштерүне һәм саклауны тәмин итү;
3. Районның китапханә челтәренең бердәм мәгълүмат системасын үстерү;
4. Һәркем файдалана алырлык китапханәләр эшчәнлеген модернизацияләү һәм һәркем файдалана алырлык китапханәләрнең матди-техник базасын аларның нәтижәле эшләве, кулланучыларның имин һәм уңайлы булуы өчен ныгыту;
5. Китапханәләрнең укуны тарату буенча мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү;
6. Өзлексез һөнәри белем бирү һәм квалификация күтәрү системасын үстерү.

2017-2021 еллар

III. Ярдәмче программаны ресурс белән тәмин итү

Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме Арча муниципаль районы бюджеты хисабына 101540,8 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:

2017 год - 20105,1

2018 год – 20121,2

2019 год – 20252,2

2020 год – 20451,1

2021 год – 20611,2

Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фараз характерында һәм тиешле финанс елына Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты проекты формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.

IV. нәтижәлеләген бәяләү

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелгән төп нәтижәләре: гомуми файдаланудагы китапханәләр фондларын төрле мәгълүмат чыганаclarында булган документлар белән комплектлауны тәмин итү һәм фондларның сыйфатлы характеристикаларын яхшырту аша китапханә фондының оптималь моделен булдыру; китапханәләр фондларының яңартылуын арттыру;

район китапханәләренең жыелма электрон каталогы күләмен арттыру;

компьютер жиһазлары һәм Интернет челтәренә керү мөмкинлеге булган район гомумфайдалану китапханәләре өлешен арттыру;

китапханәләрнең мәгълүмат һәм белем бирү эшчәнлеген активлаштыру, укучыларга хезмәт күрсәтү юнәлешләрен һәм рәвешләрен киңәйтү;

халыкка мәгълүмати һәм китапханә хезмәте күрсәтүне яхшырту, Интернет челтәренә керү мөмкинлеген киңәйтү.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның төп социаль нәтижәсе - халыкның барлык социаль төркемнәре өчен китапханәләрнең файдалана алуын тәмин итү, китапханәләрнең заманча үсешенә ярдәм итү, китапханәләрнең эше өчен уңайлы шартлар тудыру, китапханәләрдән файдаланучыларга хезмәт күрсәтү сыйфатын яхшырту, жәмгыятьтә китапханәләрнең абруен һәм ролен күтәрү, китапханәләрнең уку һәм китапларны укуны һәм китапларны тарату буенча мәдәни-агарту эшчәнлеген киңәйтү, китапханәләрнең ял вакытын оештыру һәм халыкның барлык категорияләрен укуга жәлеп итү эшен камилләштерү, китапханә эше өлкәсендә бюджет акчаларын тотуны оптимальләштерү.

«Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү, халык ижатына ярдәм итү, 2017-2021 елларга Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру»

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА

Ярдәмче программаның паспорты

Муниципаль ярдәмче программаның исеме	«Мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү, халык ижатына ярдәм итү, 2017-2021 елларга Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру " (алга таба - Ярдәмче программа)
Муниципаль ярдәмче программаның максаты	Арча районы территориясендә бердәм мәдәни киңлек булдыру һәм саклау; мәдәният учреждениеләренең муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, ижтимагый берләшмәләр һәм оешмалар, мәгариф системасы учреждениеләре, массакуләм мәгълүмат чаралары, ижади һәм дини оешмалар белән ведомствоара хезмәттәшлеген үстерү; милли мәдәни традицияләренә, үзешчән сәнгатьне һәм халык ижатын саклап калу һәм үстерү; халыкта гражданлык тәңгәллеген, әхлакый-әхлакый һәм толерант дөньяга карашын формалаштыру эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

	<p>эшнең юнәлешләрен һәм рәвешләрен камилләштерү; мәдәни-ял итү учреждениеләрендә чараларның сыйфатын арттыру; мәдәни-ял итү учреждениеләрен (КДУ) методик һәм мәгълүмати тәмин итү; ТР халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру.</p>
Муниципаль ярдәмче программаның бурычлары	<p>Мәдәниятне, сәнгатьне үстерү, районның тарихи-мәдәни мирасын саклап калу һәм популярлаштыру өчен шартлар тудыру; план нигезендә массакүләм, бәйрәм, мәдәни-ял чаралары уздыру; мәдәни-ял чараларында катнашучылар санын арттыру; Арча муниципаль районында яшәүчеләрнең ижади потенциалын булдыру һәм активлаштыру, ижади сәләтләрне үз-үзләрен тормышка ашыру өчен шартлар тудыру; халык ижатына ярдәм итү, Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру өчен оптималь шартлар тудыру.</p>
Муниципаль ярдәмче программаның муниципаль заказчысы	Арч МР башкарма комитеты
Муниципаль ярдәмче программаны эшләүче	Муниципальное бюджетное учреждение «Арский районный Дом культуры» Арского муниципального района РТ
Муниципаль ярдәмче программаны гамәлгә ашыру сроклары	2017 - 2021 еллар
Еллар буенча бүлгәлэнгән ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	<p>Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән Ярдемче программаны финанслауның гомуми күләме 212953,3 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2017 год – 42392,0 2018 год – 42434,0 2019 год – 42709,1 2020 год - 42709,1 2021 год – 42709,1</p> <p>Искәрмә: ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына Татарстан Республикасы Арча</p>

	муниципаль районы бюджеты проектын формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.
Муниципаль ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның планлаштырылган нәтижеләре	<p>Конкурсларда, төрле дәрәжәдәге фестивальләрдә катнашкан катнашучылар санын арттыру; клуб формированиеләрендә катнашучылар алган дипломнар санын арттыру; программа массакуләм һәм мәдәни-ял чараларында катнашучыларның өлешен арттыру;</p> <p>үзешчән сәнгать формированиеләренең клуб берләшмәләре һәм аларда катнашучылар санын арттыру;</p> <p>Түләүле нигездә чараларны арттыу;</p> <p>Халык коллективларының тотрыклылыгын саклап калу;</p> <p>Районның авыл халкы өчен заманча техник чаралар нигезендә кино күрсәтү дәрәжәсен күтәрү;</p> <p>ТР халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру.</p>

Подпрограмманы гамәлгә ашыру сферасының гомуми характеристикасы шул исәптән ул хәл итүгә юнәлтелгән проблемалар

2016 елда Арча муниципаль районында 36 мәдәният йорты халыкка социаль-мәдәни, мәгърифәт һәм күңел ачу характерындагы хезмәтләр күрсәтте, шул исәптән 1се – район, 35е – авыл, 42се-авыл клубы, 2 автоклуб һәм 1 агиткультура бригадасы; 3се-авария хәлендә. 11265 массакуләм чара Районның клуб учреждениеләрендә 563 клуб оешмасы эшли, аларда 7636 катнашучы исәпләнә. 20152015 елда түләүле нигездә 866 чара үткәрелгән, аларда 74904 кеше булган.

8 коллектив "Халык үзешчән коллективы" исеменә ия, аларның 5се Арча мәдәният йорты каршында эшли: "Арча егетләре" вокаль ансамбле, "Ләйсән" вокаль ансамбле, "рус жыры" вокаль ансамбле, "Җидегән чишмә" халык театры, халык уен кораллары оркестры; 3се – авыл клуб учреждениеләрендә: Шурабаш мәдәният йорты каршындагы "Шишор" мари халык ансамбле, Иске Ашыт мәдәният йорты һәм Сикертән күпфункцияле үзәге каршындагы театр коллективлары.

"Арча район мәдәният йорты" МБУДӨ Кино хезмәт күрсәтү һәм кинооператор секторы мөдире вазифалары расланды, "Татаркино" ТР ДБУК белән килешү төзелде, аның нигезендә район мәдәният йортында һәм кайбер авыл клуб учреждениеләрендә "Ак чәчәкләр", "Корыч" татар фильмнары күрсәтелде. Видеопроекторлар белән эш башланды: презентацияләр, тематик

фильмнар, социаль роликлар, чаралар башланыр алдыннан роликлар һ. б. Оешкан балалар тамашачысын жәлеп итеп киночаралар үткәрүгә зур игътибар бирелә.

Арча муниципаль районында кинокүрсәтүләрне үстерүнең максаты кинематография үсеше өчен кирәкле шартлар тудыру: прокат һәм киновидеофильмнар күрсәтү. Куелган максатка ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

- район халкының барлык катламнарына заманча кинокүрсәтү хезмәтләреннән бертигез файдалана алу өчен шартлар тудыру;

- район авыл халкы өчен заманча техник чаралар нигезендә кино күрсәтү дәрәжәсен күтәрү.

Кешеләрнең рухи тормышын оештыручы факторларның берсе буларак мәдәниятнең социаль ролен күтәрү жәмгыять үсешенә хәзерге этабы үзенчәлеге булып тора. Шуңа ук вакытта мәдәният кешелекнең рухи тәҗрибәсе буларак кына түгел, һәр кешенең иҗатка сәләтен формалаштыручы, кеше яшәшенә нигез салучы, цивилизацияле тормышның кыйммәтләрен һәм формаларын саклап калу сәләтен формалаштыручы аерым чынбарлык буларак та чыгыш ясыя. Жәмгыятьнең мәдәни үсешендә кирәкле критерий булып кешенең иҗади көчләрен, сәләтләрен һәм талантларын күрсәтү һәм үстерү өчен кирәкле шартлар булу тора. Халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга юнәлтелгән мәсьәләләрне хәл итү жирле үзидарә органнарының мәдәният өлкәсендәге вәкаләтләрен гамәлгә ашыру һәм программа-максатчан ысул нигезендә әлеге проблемаларны хәл итү зарурлыгы белән билгеләнә.

Арча муниципаль районының мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләре эшчәнлегенә нәтиҗәле генә үткәрелгән мониторинг нәтиҗәләре буенча мәдәният учреждениеләренең гамәлдәге чөлтәре житәрлек дәрәжәдә нәтиҗәле түгел һәм халык ихтыяҗларын тулысынча канәгатьләндерми. Беренче чиратта бу түбәндәге проблемалар белән бәйлә:

- мәдәни-ял итү учреждениеләренә капитал ремонт ясау;

- Интернет чөлтәренә, мультимедиа һәм оештыру техникасына тоташып, авыл клуб учреждениеләрен компьютерлар белән үзәкләштерелгән тәэмин итү, килүчеләргә уңайлы булуны тәэмин итү максатында мәдәният учреждениеләрендә Wi-Fi чөлтәренә керү нөктәләре урнаштыру;

- мәдәни-ял итү учреждениеләренә матди-техник базасын ныгыту: яктылык һәм тавыш жиһазлары, музыка кораллары, сәхнә костюмнары белән тәэмин итү;

- квалификацияле белгечләр тарафыннан мәдәни-ял итү тибындагы учреждениеләрнең кадрлар составын тәэмин итү.

Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасы Россия Федерациясе халыклары мирасының һәм кешелекнең гомуми мирасының бер өлеше, Россия халыкларының һәм этник төркемнәрнең якынаюы, шулай ук аларның мәдәни үзенчәлекләрен раслау чарасы булып тора. Матди булмаган мәдәни мирасын саклау, торгызу һәм популярлаштыру районның социаль, икътисадый, мәдәни һәм сәяси үсешендә мөһим роль уйнай. Татарстан Республикасы халыкларының матди булмаган мәдәни мирасын

саклау проблемасы комплекслы характерда, масштаблы булуы белән аерылып тора, чөнки илнең географик киңлегендә чараларны гамәлгә ашыруны таләп итә, матди булмаган культурага ярдәм итүнең һәм аны үстерүнең гамәлдәге механизмы базасында хәл ителә алмый һәм өстәмә дәүләт ярдәме таләп итә.

Реализация мероприятий муниципальной подпрограммы направлена на: укрепление материально-технической базы учреждений культуры – это конкретные шаги, определяющие признание культуры в качестве одного из важнейших ресурсов социально-экономического развития Арского муниципального района в современных условиях;

Арча муниципаль районында яшәүче барлык халыкларның социаль-мәдәни ихтыяжларын исәпкә алып, бердәм этномәдәни киңлекне, тигез мөмкинлекләр һәм матди булмаган мәдәни мираска керү мөмкинлеген тәмин итү.

подпрограмма чараларын гамәлгә ашыру мәдәни эшчәнлекнең барлык субъектлары катнашында социаль әһәмиятле максатларга ирешергә мөмкинлек бирәчәк, бюджет ресурсларын нәтижәле тотуны тәмин итәчәк һәм түбәндәгеләргә ярдәм итәчәк:

- мәдәният, сәнгать, үзешчән сәнгать һәм халык ижаты үсеше өчен шартлар тудыру, районның матди булмаган мәдәни мирасын саклап калу һәм популярлаштыру.
- план нигезендә массакүләм, бәйрәм һәм мәдәни-ял чаралары уздыру.
- халык коллективларының тотрыклылыгын саклап калу һәм аларны үстерү.

Ярдәмче программа чаралары исемлеге

1. Мәдәни-ял итү юнәлеше системасын модернизацияләү.

Әлеге процессны камилләштерү буенча чаралар системасы түбәндәгеләрне күздә тотта:

- клуб системасында халык белән эшләү буенча эшнең өстенлекле юнәлешләрен билгеләү;
- инновацион рәвешләрен һәм ысулларны үстерү;
- районның муниципаль берәмлекләре белән үзара хезмәттәшлеген тәмин итү;
- мәдәни-ял итү чараларын популярлаштыру.

2. Мәдәни-ял учреждениеләрен мәгълүмати, фәнни-теоретик һәм методик тәмин итү:

- «Мәдәни-ял эшчәнлеге» өлкәсендә программалар комплексын һәм методикалар комплексын эшләү;
- балаларда, яшьләрдә һәм яшьләрдә патриотик тәрбияләүнең формаларын, ысулларын һәм чараларын эшләү;
- районның социаль-икътисадый үсешендә мәдәният учреждениеләренен нәтижәле эшчәнлеге өчен шартлар тудыру;
- халыкның ижади потенциалын үстерүгә ярдәм итү.

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру кысаларында башкаручылар түбәндәге функцияләрен башкару күздә тотыла:

- социаль-мәдәни юнәлештәге чараларның ярдәмче программаларын (планнарын) эшләү һәм аларны гамәлгә ашыруны оештыру (һәр чара һәм

аларны финанслау чыганакалары буенча кирәкле подпрограмманы үтәү буенча конкрет эшләрне күрсәтеп);

- ярдәмче программа нигезендә чаралар үткәрү.

ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның көтелә торган нәтижәләре
(нәтижәләрне бәяләү индикаторлары)

«Мәдәни-ял итү учреждениеләре» тармагында инфраструктураны модернизацияләү	2017	2018	2019	2020	2021
мәдәни-массакуләм чаралар санын арттыру	11270 чара	11280 чара	11290 чаралар исеме	11300 чаралар исеме	11310 чаралар исеме
барлык мәдәни-ял итү учреждениеләрендә 14 яшькә кадәрге балалар өчен чаралар санын арттыру	830 чара	835 чара	840 чаралар исеме	845 чара	850 чаралар исеме
барлык мәдәни-ял итү учреждениеләрендә 14 яшьтән 25 яшькә кадәрге яшләр өчен чаралар санын арттыру	7750 чара	7755 чаралар исеме	7760 чаралар исеме	7765 чара	7770 чаралар исеме
килүчеләр саны, мең кеше	789560	789570	789580	789590	789600
барлык мәдәни-ял итү учреждениеләрендә мәгълүмати-агарту чараларын үткәрү	740 чара	743 чаралар исеме	745 чаралар исеме	748 чаралар исеме	750 чаралар исеме
халык арасында түземлек формалаштыруга юнәлтелгән чаралар үткәрү	40 чара	43 чаралар исеме	45 чара	48 чара	50 чара
түләүле нигездә чаралар үткәрү	870 чаралар исеме	875 чара	880 чара	885 чара	890 чара
мәдәни-ял итү формированиеләренә халыкны жәлеп итү	563 берләшмә ләр	564 берләшмә ләр	564 берләшмә ләр	565 берләшмә ләр	565 чаралар исеме
катнашучылар	7636	7640	7640	7645	7645

саны,кеше					
район һәм муниципаль конкурсларны һәм халык ижаты фестивальләрен оештыру/финанслау	Төзелгән сметалар нигезендә	Төзелгән сметалар нигезендә	Төзелгән сметалар нигезендә	Төзелгән сметалар нигезендә	Төзелгән сметалар нигезендә
республика һәм бөтенроссия фестивальләрендә, акцияләрдә, конкурсларда катнашу/финанслау	график буенча/ төзелгән сметалар нигезендә	график буенча/ төзелгән сметалар нигезендә	график буенча/ төзелгән сметалар нигезендә	график буенча/ төзелгән сметалар нигезендә	график буенча/ төзелгән сметалар нигезендә
халык коллективларының тотрыклылыгы, процентлар	100	100	100	100	100

III. Ярдәмче программаны ресурс белән тәмин итү

Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме Арча муниципаль районы бюджеты хисабына 212953,3 мең сум тәшкит итә, шул исәптән еллар буенча:

2017 год – 42392,0

2018 год – 42434,0

2019 год – 42709,1

2020 год - 42709,1

2021 год – 42709,1

Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фараз характерында һәм тиешле финанс елына Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты проектың формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.

IV. Программаның социаль-икътисади нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программаны гамәлгә ашыруның социаль-икътисади нәтижәләлеге түбәндәгеләрдә күрсәтеләчәк:

Арча районы территориясендә бердәм мәдәни киңлек булдыру һәм саклау;

тамашачылар аудиториясен киңәйтү, тамашачыларның халык ижаты, театр һәм музыка сәнгате, Арча муниципаль районының мәдәни тормышы белән кызыксынуы арту.

халыкның барлык катламнары өчен халык мәдәниятенә һәм музыкаль сәнгатьнең һәркем файдалана алырлык булуы;

районның үзешчәннәре һәм ижәт коллективларының тотрыклылыгы, һөнәри үсеше һәм камилләшүе;

Арча муниципаль районында яшәүчеләрнең ижади потенциалын булдыру һәм активлаштыру, ижади сәләтләрне үз-үзләрен тормышка ашыру өчен шартлар тудыру;

бөтен республика масштабларында матди булмаган мәдәни мирасны саклап калу проблемасын хәл итү чаралары комплексын эшләү;

халык ижатына ярдәм итү си

2017-2021 елларга төбәкара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү ярдәмче программа

Ярдәмче программаның паспорты

Ярдәмче программаның исеме	« 2017-2021* елларга төбәкара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү » (далее - Подпрограмма)
Ярдәмче программаның заказчысы	АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ
Ярдәмче программаны эшләүче	МУ «Управление культуры» Арского муниципального района
ярдәмче программаның максаты	Арча муниципаль районында төбәкара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү өчен шартлар тудыру
ярдәмче программаның бурычлары	<ol style="list-style-type: none"> 1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының мәдәни-тарихи һәм мәдәни-инновацион үзәк буларак статусын арттыруга юнәлдерелгән төбәкара мәдәни хезмәттәшлеккә ярдәм итү 2. Арча муниципаль районында яшәүче халыкларның этномәдәни үзенчәлеген саклауга юнәлтелгән мәдәни акцияләр һәм чаралар уздыру буенча чаралар системасын булдыру. 3. Район халкы арасында толерантлык тәрбияләүгә юнәлдерелгән чаралар үткөрү
Имзалар программасын гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары	2017 - 2021 еллар
Еллар һәм чыганаclar буенча ватылган Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре	<p>Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты исәбеннән 2250 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:</p> <p>2017 год - 450 тыс. рублей; 2018 год - 450 тыс. рублей; 2019 год - 450 тыс. рублей;</p>

	<p>2020 год - 450 тыс. рублей; 2021 год - 450 тыс. рублей.</p> <p>Искәрмә: ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына Арча муниципаль районы бюджеты проектының формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.</p>
<p>Ярдәмче программаның максатлары һәм бурычлары, гамәлгә ашыруның көтелгән ахыргы нәтижеләре (нәтижеләрне бәяләү индикаторлары) һәм аның бюджет нәтижелелеге күрсәткечләре</p>	<p>Ярдәмче программа чараларын гамәлгә ашыру 2021 елга түбәндәгеләргә мөмкинлек бирәчәк:</p> <p>район халыкларының этномәдәни үзенчәлеген саклап калуга 20 чарага кадәр юнәлтелгән мәдәни акцияләр һәм программалар саны;</p> <p>дәүләт органнары, мәдәни-агарту учреждениеләре, милли-мәдәни берләшмәләр, шулай ук аерым гражданнар белән уртак проектлар саны 10 проектка кадәр;</p> <p>количества проведеній татарского народного праздника "Сабантуй" в регионах России – 1.</p>

I. Подпрограмманы гамәлгә ашыру сферасының гомуми характеристикасы

шул исәптән ул хәл итүгә юнәлтелгән проблемалар

Арча муниципаль районының «Мәдәният идарәсе» муниципаль учреждениесе районда милләтара һәм конфессияара татулыкны саклау, халыкның рухи ихтыяжларын канәгатьләндерү бурычларын хәл итү буенча максатчан эш алып бара.

Арча район башкарма комитетының 26.06.2015 ел, № 664 карары нигезендә, Арча муниципаль районы территориясендә мониторингның комплекслы системасы кысаларында мәгълүмат җыю, саклау, эшкәртү һәм анализлау өчен җаваплы структура билгеләнде.

01.01.2016 район халкы 52274 кеше тәшкил итә: 92,7% татарлар, 5,9% руслар, 0,5% марилар, башка 0,9% – чуашлар, украиннар, удмуртлар.

Арча муниципаль районында дини оешмаларның гомуми саны (саны; өлеше -%): ислам-79 (98%), православие - 2 (2%), башка конфессияләр юк. Арча муниципаль районында жирле милли-мәдәни оешмалар юк.

Дәүләт милли сәясәтен тормышка ашыруда мәдәният учреждениеләре каршында эшләп килүче иҗат коллективлары: «Чордашлар» халык фольклор ансамбле, «рус җыры» рус вокаль-фольклор коллективы, «Шишор» мари фольклор ансамбле, «Яшь йөрәкләр» татар вокаль ансамбле, керәшен фольклор коллективы һ.б. актив катнаша. Коллектив иҗат беренче чиратта туган телне пропагандалауга, милли горәф-гадәтләргә яңартуға, район территориясендә яшәүче халыкларның милли-мәдәни үсешенә ярдәм итүгә юнәлтелгән. Коллективлар райондагы барлык әһәмиятле мәдәни-массакуләм һәм иҗтимагый чараларда катнашучылар, республика һәм бөтенроссия конкурсларында һәм фестивальләрендә катнашучылар һәм дипломантлар булып тора.

Районда "Нәүрүз", "Сабантуй", "Каз өмәсе", "Аулак өйдә", "Карга боткасы", "Сөмбелә", "Әбием сандыгы", "Ачык сандык янында", "Халкыбызның күңел жәүһәрләре", "Масленица", жәйге чорда "авыл көне", "Түгәрәк уен" һ.б. халык бәйрәмнәрен үткәрү матур традициягә керде. "Раштуа" бәйрәме үткәрелә.

Ел саен район базасында "Безнең йорт - Татарстан" республика этномәдәни фестиваленә зона этабы уздырыла, анда татар, рус, мари, керәшен, удмурт коллективлары һәм башкаручылар катнаша.

Китапханә фонды (этник өләш буенча) 54545454 данә китап тәшкит итә, шул исәптән рус телендә – 293708, татар телендә – 250996, мари телендә – 640, инглиз телендә – 110 данә. 2016 елның 9 аенда 11016 данә әдәбият, шул исәптән рус телендә – 4221, татар телендә – 6765, башка телләрдә – 30 данә китап алынды.

«Казан арты» тарих-этнография музееда 370 предметтан торган 1 Милли экспозиция эшли, шул исәптән татарлар – 342, руслар – 28.

Милли билгеләр буенча оештырылган 30 иҗат коллективы эшли, шул исәптән татарлар – 27, руслар – 2, марилар – 1.

Татар халкының мәдәни үзенчәлеген саклап калуга, татар халкының мәдәниятен һәм сәнгәтен пропагандалауга, аны тарихи ватаннан гомумроссия киңлекләренә актив этәргә юнәлтелгән проектлар арасында Сабантуй халык бәйрәме аерым урын алып тора. Сабантуй Татарстан Республикасының уртак тырышлыгы һәм урыннарда эшләүче һәм әлегә бәйрәмнең әһәмиятен абруйлы һәм ышандырырлык итеп күрсәтә белгән татар, татар иҗтимагый оешмаларының милли-мәдәни автономияләре ярдәмендә үз чикләрен киңәйтә. Арча муниципаль районында Сабантуй бәйрәме гомуми һәм интернациональ бәйрәмгә әверелде, үз мәйданы тирәсендә төрле милләт кешеләрен берләштерде. Традиция буенча бәйрәм кунакларын милли традицияләрдә бизәлгән татар, рус, мари һәм керәшен хужалыклары каршы ала, алар татар, мари, рус һәм керәшен халыкларының көнкүрешен чагылдыра, милли ризыклар, җырлар һәм биюләр тәкъдим итә.

Татарстан Республикасынан читтә яшәүче ватандашларга ярдәм итү максатыннан, мәдәният идарәсе Арча муниципаль районы Башкарма комитеты белән берлектә Киров өлкәсенә Нократ Аланы шәһәрендә татар халык бәйрәме Сабантуй уздыра.

Һәр хисап елы дәвамында мәдәният идарәсе район территориясендә яшәүче халыкларның милли мәдәниятләрен үстерү һәм саклап калу кысаларында район фестивальләре һәм конкурслары үткәрә.

II. Ярдәмче программаның максаты, бурычлары гамәлгә ашыру срогы

Ярдәмче программаның максаты - Арча муниципаль районында төбәкара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү, Арча муниципаль районы территориясендә террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалау өчен шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны гамәлгә ашыруны күздә тотта:

1. Мәдәни-тарихи һәм мәдәни-инновацион үзәк буларак Татарстан Республикасы Арча районы статусын күтәрүгә юнәлдерелгән төбәкара мәдәни хезмәттәшлеккә ярдәм итү.

2. Арча районында яшәүче халыкларның этномәдәни үзенчәлеген саклауга юнәлдерелгән мәдәни акцияләр һәм программалар уздыру буенча чаралар системасын булдыру;

Срок реализации Подпрограммы - 2017- 2021 годы.

III. ярдәмче программаны ресурс белән тәмин итүне нигезләү

Ярдәмче программаны финанслауның гомуми күләме Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы бюджеты акчалары исәбеннән 2250 мең сум тәшкил итә, шул исәптән еллар буенча:

2017г. - 450 мең сум

2018г. - 450

2019г. - 450

2020г. - 450

2021г. – 450

Ярдәмче программаны финанслау күләмнәре фаразлау характерында һәм тиешле финанс елына Арча муниципаль районы бюджеты проектын формалаштырганда ел саен төгәлләштерелергә тиеш.

IV. Программаның социаль-икътисади нәтижәләлеген бәяләү

Ярдәмче программаны гамәлгә ашырудан социаль-икътисадый файда - Арча муниципаль районы мәдәният учреждениесен үз эченә алган төбәкара хезмәттәшлекне координацияләүнең бербөтен системасын төзүдән гыйбарәт һәм бу процесста катнашучы:

районда да, Татарстан Республикасында да, Россия регионнарында да милләтара мәдәни элементләрне киңәйтүдә;

милләтара мәдәни алмашуның һәм хезмәттәшлекнең төрле рәвешләренә ярдәм итүдә, алар районда яшәүче барлык милләتلәр һәм халыклар вәкилләренәң үзара аңлашуын һәм ихтирамын үстерүне тәмин итә;

милләтара мөнәсәбәтләрне гармонияләштерүдә, төрле мәдәниятләрнең үзара хезмәттәшлегендә массакуләм чаралар уздыру барышында.